

Tilråding om Norsk lokalhistorisk handbok.

A. INNLEIING.

Noko av det første "Landskomiteen for lokalhistorie" (nedsett av Den Norske Historiske Forening 1913) gjorde, var å gje ut "Arbeidsveiledning i lokalhistoriske undersøkelser for begyndere" av Lorens Berg, Tord Pedersen og Tallak Lindstøl (1914, 2. oppl. 1925). Dette vesle skriftet har vore det einaste verket som har hatt til føremål å gje nokolunde heil rettleiing i lokalhistorisk arbeid. Edv. Bulls "Innledning til bygdehistorisk studium" (1924) gjev prinsipielle synsmåter, og "Heimbygdeskunnskap" av riksarkivar Asgaut Steinnes, dr.philos. Lars Reinton, prof. Magnus Olsen, skulestyrar K. M. Nordanger, statsarkivar Anders Todal og prof. Knut Liestøl (Radioforedrag 1935) kunne av praktiske grunnar ikkje ta heile saka opp til drøfting. Dr. philos. Lars Reintons artikkel "Om utarbeiding av bygdebøker" (Heimen VI, s. 349) og statsarkivar Anders Todals "Plan for bygdebøker" (Årbok for Nord-Trøndelag 1946, s. 16) gjev stutt rettleiing og oversyn. Det er óg rettleiing å finne i prenta spørjelister for sakleg avgrensa oppgåver, serleg tradisjonsinnsamling. Siste mannsalderen har det dessutan vorte halde i alt 13 kurs i bygdesogegransking (3 i åra 1918-19, 1 i 1925 og 9 i åra etter andre verdskrigen). Alle, undanteke eitt (1925), har vorte skipa til av ein eller fleire lokale organisasjonar eller institusjonar, oftast i samarbeid med Landslaget for Bygde- og Byhistorie.

Trass i at desse prenta rettleiingane og kursa kvar for seg og til si tid har vore til stor nytte, har det vist seg ein sterk trong til ei lokalhistorisk handbok som stettar dei krav det lokalhistoriske arbeidet i dag set. Det har vakse ut over råma for Lorens Bergs vesle bok, som dessutan nå er utseld, og kursa er i stor mun skipa til nett fordi det ikkje finst noka tidhøveleg handbok i emnet. Dei er såleis i grunnen eit vitnemål om at det trengst eit slikt verk.

I 3-årsmeldinga for landsmøtet i Stavanger i august 1948 peika styret i Landslaget for Bygde- og Byhistorie på at arbeidet med ei handbok i lokalhistorie burde takast opp så snart råd var. På eit møte som målsmenn for Landslaget hadde med Kyrkje- og Undervisningsdepartementet den 24. oktober 1948, vart denne saka nemnt mellom andre, og i St.prp. nr. 1, 1949, sa departementet at det hadde sagt seg viljug til å gje Landslaget "stønad til ei handbok i bygdegransking og til kurs for amatør-historikarar som arbeider med bygde- og byhistorie". Etter skriftleg søknad 7. febr. 1950 fekk Landslaget 21. mars s.å. melding frå departementet om at det hadde løyvt kr. 10 000 til desse føremål. På styremøte i Landslaget 12. juni 1950 vart cand.philol. Andreas Holmsen, dr.philos. Lars Reinton og cand.philol. Andreas Ropeid valde til å leggja fram nærare planar for arbeidet med handboka.

B. Planen.

Nemnda har drøfta saka på fleire møte og vorte samde om dette framlegget til plan for

Norsk Lokalhistorisk Handbok.

Norsk Lokalhistorisk Handbok har til hovudføre mål å gje rettleiing i utarbeiding av bygde- og bybøker, men skal samstundes óg gje hjelp og kveik til personleg og organisert lokalhistorisk arbeid som ikkje har sett seg eit slikt mål (historielag, studieringar, utgjeving av lokalhistoriske tidsskrift og årbøker o.l.) og til arbeidet med å leggja lokalhistoria til rette for skulane.

Ei handbok med eit slikt føremål vender seg til eit stort publikum med svært ulike føresetnader for det arbeidet dei har hug til eller er sette til å gjera. Dei aller fleste er amatørar som på eige initiativ har tatt til å granska eit eller fleire sakleg avgrensa emne innan si bygd og som er komne meir eller mindre langt på den vegen. Mange er på grunn av interesse for historie og humanistisk kultur i det heile sett in i ei bygde- eller byboknemnd og skal til med det arbeid som dette fører med seg, eller har i det minste ansvar for at bygde- eller byboka vert så god som mogeleg. Svært få av dei handboka skal venda seg til, har dei føresetnader som eit universitets-studium gjev. Men i det lokalhistoriske arbeidet er det andre føresetnader som på visse område og innan visse tidbolkar er vel så viktige, m.a. dei som intimt kjennskap til bygda, samfunnslivet og arbeidslivet der, gjev. Kvar einskild av dei som handboka vender seg til, må gjennom den få effektiv hjelp til å gjera arbeidet rasjonelt og med størst og best mogeleg utbytte både for han personleg og for bygda og samfunnet, ut frå dei føresetnader evner og arbeidsvilkår gjev.

Dette målet kan handboka nå dersom ho går frå det relativt lette mot det vanskelege. Pedagogiske, praktiske og økonomiske grunnar gjer at boka må gjevast ut i fleire band. Tilfanget kan då lett delast på desse banda slik at dei tener det føremålet som er nemnt ovanfor. Ut frå dette synet vil nemnda gjera framlegg om at handboka vert skipa slik:

- B. I. Bygdehistorisk arbeid (12 ark)
 - B. II. Bygdehistorisk arbeid (8 ark)
 - B. III. Arkivkunnskap (8 ark)
 - B. IV. Bygd og by i eldre tid (20 ark)
 - B. V. Rettleiing for studieringar (2 ark).
- Tilsaman ca. 50 ark.

B.I vender seg serleg til alle amatørane og skal gje den rettleiing som trengst om dei arbeidsoppgåvene som ein må rekna med at dei fleste av desse kan vinna over med godt resultat anten i fri personleg gransking eller i arbeid for ei bygdebok. Det skal hjelpa dei til å greia finansiering, organisasjon og ansvarleg leiing av bygdebokarbeidet og arbeidet med å leggja bygdesoga til rette for skulen, dessutan til å samla inn tilfang frå litteratur og kjelder i bygda sjølv, samstundes som det vert vist til kvar opplysningar om viktige sider av livet i gamal tid er å finne utanbygds. Når det gjeld arkivtilfanget, viser ein óg til B.III. Det skal óg gje eit så breitt oversyn over dei ymse former for løysing av prinsipielle spørsmål, som planen for bygdebokverket, stoffutvalet osv., at forfattaren og dei som har ansvaret for boka får eit godt grunnlag for det val dei i så måte må gjera. Når det gjeld rettleiing i sjølvstendig utarbeiding, bør dette bandet ta sikte på bygdebøker som legg hovudvekta på gards-, grende- og ættesoge, på bygdesoge i nyare tid og på emne frå den eldre bygdesoga som ikkje krev serlege føresetnader. For dei siste par hundreår bør bandet greia ut dei ymse problem ein norsk bygdehistorikar kan møte, og peika på korleis problemstillinga kan gje synspunkt både for utval, innsamling, ordning og utarbeiding av stoffet. Dei som vil arbeida sjølvstendig med oppgåver som krev serlege føresetnader - som t.d. ei heilsleg framstilling av bygdesoga i tidlegare dansketid, mellomalder og endå eldre tid - må venda seg til B.IV.

B.II skal gje tilsvarende rettleiing for arbeidet med bysoga.

B.III skal gje eit summarisk oversyn over innhaldet i Riksarkiv, Statsarkiv, Statsarkivkontor o.a. større samlingar av uprenta kjeldetilfang så langt dette har interesse for bygde- og bysoga, gje ei meir detaljert og - når det trengst - kritisk gjennomgåing av dei viktigsta arkivseriene og ei praktisk rettleiing for dei som skal arbeida sjølvstendig med arkivkjeldene.

B.IV skal gje det ålmenne kjennskapet til institusjonar og tilhøve i bygd og by, til lokalhistorisk problemstilling og komposisjon og til vanskelege ord og omgrep i kjeldene som er naudsynt for dei som skal arbeida sjølvstendig med norsk lokalhistorie i tida fram til kring 1800.

B.V skal gje den serlege rettleiing som trengst for studiarbeidet med by- og bygdesoga, peika på arbeidsoppgåver og visa til hjelperåder.

Dei ymse band av handboka får då dette innhaldet:

B.I:

A. Innleiing. Kva mål har det lokalhistoriske arbeidet og korleis vert dette nådd (den einskilde, studieringen, historielaget, bygdedagar og andre lokalhistoriske stemmer, årboka, bygdeboka).

B. Bygdeboka.

1. Inndeling i attesoge, grendesoge, gards- og plass - soge og ålmenn bygde-, ev. distriktssoge. Ved kvar bolc vert det gjeve utgreiing om plan, stoffutval og problemstilling i samsvar med det som er sagt om dette i innleiinga. Det vert óg gjeve opplysning om kvar det viktigaste tilfanget til kvar bolc er å finne og korleis ein best kan få tak i det.
2. Oversyn over det tilfang ein kan finne i bygda.
 - a. Fornminne og materielle kulturminne.
 - b. Språklege minne.
 - c. Personlege minne, tradisjon og folkeminne.
 - d. Skriftlege kjelder i lokale, embetsmannsarkiv, kommunale, halvkommunale og private arkiv.
 - e. Prenta kjelder (aviser, tidsskrift og andre periodica. Prenta arkivkjelder vert drøfta i B.III.
3. Innsamling av tilfang.
 - a. Registrering av fornminne, musémateriale og andre materielle kulturminne.
 - b. Innsamling av språklege minne. Her vert det gjort greie for dei krav som ein ev. fagmedarbeidar på dette område vil setja, t.d. ein stadnamngranskar.
 - c. Innsamling av personlege minne, tradisjon og folkeminne.
 - d. Arbeidet med skriftlege kjelder (med rettleiing i gotisk skrift).
 - e. Arbeidet med litteratur og registrering av aviser og liknande prenta kjelder.
 - f. Biletinnsamling.
 - g. Praktiske råd og vink. Vitjinga på garden og hos heimelsmennene, bruk av lausark, ringperm, fotografering og fotostatering. For nøgnare arkivrettleiing vert vist til B.III.
4. Organiseringa og finansieringa av arbeidet.
 - a. Organisering av bygdeboknemnda.
 - b. Organisering av innsamlingsarbeidet og utarbeidinga.
 - c. Distriktssamarbeid.
 - d. Finansiering.
 - e. Prenting og andre kostnader. Distribusjon.
Under b vert det gjort greie for i kva mun ein bør knyta til seg fagmedarbeidarar, konsulentar og arkivhjelp, og korleis dette mest praktisk kan gjerast.
5. Utarbeiding av lesebøker i bygdesoga for skulen og ev. handbøker i emnet for lærarar (dei siste for eit større, høveleg distrikt).

B. II. Bysoga og byboka.

Vi har i dag så lita røynsle om dette arbeidet at vi ikkje kan setja opp noko oversyn over innhaldet i denne luten av handboka. Det vil verta mogeleg å gjera dette når vi om nokre år får sjå resultatet av det viktige arbeidet som er i gang på dette område. Det er tanken at bandet skal gjevast ut som det siste av handboka, men bør av saklege grunnar få nummeret II.

B. III. Arkivkunnskap.

1. Oversyn over korleis arkivsakene er delt på Riksarkiv, Statsarkiv og Statsarkivkontor, og utgreiing om dei viktigaste lokalhistoriske arkivsakene som er å finne ved dei ulike arkiva.

Etter eit stutt oversyn over prinsippa for fordelinga av arkivsakene fylgjer utgreiing om:

- a. Riksarkivet. Den inneheld ei ålmenn orientering (ein "katalog over katalogane") og ein utførleg omtale av dei viktigaste arkivseriene: diplom, lens, fute-, by- og tollrekneskap, matrikuleringar og folketeljingar, Norske innlegg (Åpne brev, Missiver, Tegnelse osb.), supplikasjonsprotokollane til Statthaldarskapet (med omtale av pakkesakene), skapsakene frå Kanselliet (med omtale av journalar og kopibøker og av lause kommissjonsarkiv), Rentekammerets "Realistisk ordnede avdeling" (med omtale av journalar og kopibøker), militære arkiv og andre sentralarkiv (stutt omtale av dei viktigaste).
- b. Statsarkiva med Statsarkivkontora (oversyn og utgreiing som under a).
- c. Prenta arkivkjelder som ikkje er nemnde under a og b, lover og lovsamlingar.

2. Utanlandske arkiv.

Det er ei kjend sak at Rigsarkivet i København har tilfang av interesse for lokalhistorikaren, men sentrale arkiv i Sverige har óg tilfang som for visse tidbolkar gjev opplysningar om norske bygder og byar. Dette tilfanget, serleg det siste, har vi ennå lite oversyn over.

3. Andre institusjonar som har samlingar av uprenta kjelder.

Det vert her først og fremst tale om Norsk Historisk Kjelde-skrift-Institutt, men nemmast må og Universitetsbiblioteket, Videnskapsselskapets bibliotek i Trondheim og mogeleg andre bibliotek, Statistisk Sentralbyrå, Norsk Etnografisk Gransking, Instituttet for Sammenlignende Kulturforskning, Norges Brannkasse, Selskapet for Norges Vel og mogeleg andre.

4. Kart og biletsamlingar.

Norges Geografiske Oppmåling, Riksantikvariatet (Ikonomografisk Kommissjon for Norge);

5. Arbeidet med arkivkjeldene.

Ved utarbeidinga av dette bandet bør ein samarbeida med riksarkivaren.

B. IV. Bygd og by i eldre tid (fram til ca. 1800).

1. Noregs-soge. Eit oversyn inndelt i tidbolkar og med opplysningar om dei viktigaste institusjonane og serdraga i lokalt styringsverk, rettsstell, næringsliv og kulturliv til kvar tid, med påpeiking av dei historiske problem lokalhistorikaren serleg kjem borti og kan nytta til synspunkt ved oppbygginga av ei samanhengande framstilling når det gjeld eldre tider, kommenterte kjeldeprøver til kvart tidsrom.

2. Realordbok for tida fram til ca. 1800 (med tilvising til 1. del for dei ord som er utgreidd der.

Dersom 1. del i framstillinga stort sett fylgjer planen for bygde- og bybøker, vil han, ved sida av å gje ålmann kunnskap om institusjonar og tilhøve i eldre tid, også gje eit visst mønster for stoffutval og disposisjon av ålmann bygde- eller distrikts-soge. Under arbeidet med dette bandet vil ein få betre grunnlag for å avgjera om det bør skipast slik at lesarane kan få høve til å kjøpa desse to delene kvar for seg.

B. V. Studieplan for studieringar.

Nemnda kan ikkje i dag setja opp noko meir detaljert oversyn over innhaldet i dette bandet enn det som er gjort ovanfor. Ved utarbeidinga og kanhende óg ved utgjevinga bør det verta søkt samarbeid med nokre av dei store organisasjonane som driv friviljug studieverksamd.

C. Storleiken på handboka.

Det er uråd i dag å ha noko velgrunna meining om kor stor handboka må verta. Eit visst grunnlag for ein kalkyle gjev den prenta utgåva av foredraga ved bygdesogekurset i Trondheim 1948, som er på snau 10 ark. Vel 2 ark gjeld arkivkunnskap, resten ymse sider av bygdesogearbeidet. Handboka skal altså gje rettleiing om mange emne som ikkje er drøfta i desse foredraga, og endå om dei er utførlege for dei emne som er tatt opp i si fulle breidd, så har foredragsforma sett grenser som ikkje er høvelege for ei handbok. Foredraga er difor eit heller dårleg grunnlag for

ein kalkyle. Dei arktal som er nemnt ovanfor s. 2 byggjer difor i stor mun på laust skyn. Dersom handboka utan skade for innhaldet kan gjerast mindre, vil det vera ein føremun. B.I - III og V bør i alle høve ikkje gjerast større uten at det er sers sterke grunnar for det.

D. Kostnaden.

Det er vanskeleg å avgjera dette spørsmålet óg med full visse. Nemnda har funne grunn til å rekna med ein prentekostnad (binding inklusiv) på kr. 400,- pr. ark. Samla prentekostnad for 50 ark vert då kr. 20 000,-.

Utgifter til honorar er óg vanskelege å kalkulera med full visse. Ein må rekna med å få fullt kvalifiserte fagfolk til å gjera arbeidet. Etter arkpris som i første halvta av 1930-åra vart betalt for liknande arbeid av eit av våre største forlag, skulle det i dag vera rimeleg å rekna kr. 700 pr. ark i honorar. Røynsla viser at ein ved slikt arbeid som det her vert tale om, gjer ferdig 1 prenta side for dagen i gjennomsnitt. Etter dagløn på mellom 40 og 50 kr. kjem ein då óg til ein arkpris på vel kr. 700. Det er såleis rimeleg å rekna med eit honorar på kr. 700 pr. ark. Nemnda reknar det for naudsynt at det vert tilsett ein redaktør. Han bør ha kr. 5000 i honorar for dette, dvs. kr. 100 pr. ark.

Samla utgifter til honorar vert då kr. 35 000 + kr. 5000, og samla utgifter til honorar og prenting kr. 60 000. Einskilde luter av verket vil rimelegvis verta billegare enn den kostnaden for arket som det her er rekna med, medan t.d. realordboka nok kan koma til å verta dyrare.

Fordi handboka vil få eit stort verd for norsk sogegransking og norsk kulturliv i det heile, bør Staten ta på seg kostnaden ved utarbeidinga og utgjevinga. Avdi det vil ta nokre år før alle deler av verket er ferdig, og dei ymse lutene kan gjevast ut etterkvart dei vert utarbeidde, kan finansieringa ordnast med årlege løyvingar til heile verket er ferdig eller til den sum som trengst er nådd.

I samsvar med den kalkylen som er sett opp ovanfor, vil ein til B.I, som ein fyrst lyt gå igang med, trengja desse løyvingane:

Honorar ca.	kr. 10 000
Prenting og hefting	" 4 000
	<u>Kr. 14 000</u>

E. Utgjeving og distribusjon.

Landslaget for Bygde- og Byhistorie ved styret er ansvarleg for at handboka kjem ut så fort så mogeleg innanfor dei grenser som pengeløyvinga og krava til kvalifiserte forfattarar set. Styret godkjenner planane for boka og vel ei nemnd til å stå for arbeidet. Denne nemnda skal finne fram til beste framgangsmåten når det gjeld prenting og distribusjon, evt. tinge med forlag og leggja framlegg til skipnad fram for styret til godkjenning.

Herr dr. Alf Kiil.

Det er etter samråd med og framlegg av riksarkivar Asgaut Steinnes at eg vender meg til Dykk med ein förespurnad.

Som De ser av vedlagde tilråding om Norsk lokalhistorisk handbok, skal Landslaget for Bygde- og Byhistorie gå i gang med å gjeva ut eit slikt verk. Planen er å la verket koma ut etter kvart som ein har pengar og forfattarar, og styret i Landslaget har nett vedteke å setje underskrivne til redaktör for verket og å gje ut bandet (bolken) om arkivkunnskap fyrst, då det er det det hastar mest med. Dette bandet skal etter planen vera ca. ~~8~~ 8 ark, og skal, som De ser, omfata ålmenn orientering i arkivskipnaden med historikk, dinest sakleg og pedagogisk utgreiing om Riksarkivet og tilfanget der, så om statsarkiva, og vidare om andre arkiv og samlingar der det finst kjelder til lokalhistoria. Det gjeld ikkje berre å rettleie i kva som finst, men og om måten å finne fram til kjeldene, rasjonell arbeidsmåte og ~~en~~ utnyttinga.

Spørsmålet til Dykk er om De har höve til og kunne vera viljug til å ta på Dykk å skrive dette bandet (på ca. 130 sider eller vel det, om det trengst)? Om det er turvande, måtte ein kunne bruke andre medarbeidarar, som har serleg kjennskap til dei mindre arkiva og samlingane, til å skrive om desse, anten som serskilde bolkar i boka, eller som tilfang til Dykk.

De ser av den vedlagde planen kva vilkår vi kan by.

Vi har forebels ca. 14 000,00 kr til dette foremålet, som vi har fått av Kyrkjedepartementet, og har lovnad om å få meir etterkvart (til heile verket). I overslaget har vi, som De ser, rekna med eit forfattarhonorar på kr. 700 pr. ark. Men det ~~er~~ ^{kan} ~~ting som~~ eventuelt ~~kan~~ drøftast nærare.

Vi ville vera takksame om De kunne ta på Dykk denne oppgåva. Riksarkivar Steinnes har gjeve lovnad om all mogeleg stönad med råd og dåd frå han og frå etaten elles.

Vi ville gjerne få svar så snart som råd, for å koma i gang så fort som mogeleg, fyrst med utarbeidinga av ein meir detaljert plan, som så må drøftast oss i mellom og med riksarkivaren og kanskje og med einkvan av statsarkivarane og andre, og dinest med utarbeidinga.

V y r d s a m t

Lars Reinton
form.

Trondheim, den 21. januar 1953.

Herr riksarkivar dr. Asgaut Steinnes.
Kjære riksarkivar.

Jeg fikk igår brev fra dr. Lars Reinton, der han spør om jeg kan ta på meg å skrive bolken om arkivkunnskap i "Norsk lokalhistorisk Handbok". Jeg var glad over å se at forslaget var kommet fra riksarkivaren.

Enda jeg nok kunne ha lyst på oppdraget, hadde jeg likevel først tenkt å si nei takk. Riktignok er jeg vel såpass frisk at jeg for den saks skyld måtte greie oppgaven, men jeg ville gjerne nytte tida framover til å arbeide litt med de nord-norske sakene, og tør ikke ta på meg noe som jeg så måtte bruke all min arbeidskraft på i nærmeste framtid. Jeg hadde nemlig tenkt, hvis helsa holder, og Helserådet og overlege Tuxen gir meg lov (og det tror jeg de gjør) at jeg gjerne ville prøve å begynne i arbeid igjen over sommeren, især hvis jeg kunne få tjenestgjøre i Riksarkivet. Men har jeg først begynt i posten, kan jeg ikke ha ~~kreft~~ regne med å få gjort mye utenom arbeidet i arkivet, iallfall ikke de første månedene. Og jeg vil jo gjerne komme inn i normalt arbeid igjen, hvis jeg er sterk nok til det.

Så var det jeg kom til å tenke på om det kanskje kunne være tale om en ordning slik at jeg fikk ta denne oppgaven som mitt daglige arbeid i arkivet den første tida - under forutsetning av at Landslaget kan vente til jul med å få manuskriptet. Pengene, som Landslaget har fått, måtte vel kunne gå til arbeidshjelp i arkivet. En annen sak er om riksarkivaren finner at en slik ordning er mulig eller tilrådelig. Det var det jeg gjerne ville spørrem om før jeg svarer dr. Reinton. Jeg har ellers tenkt å komme til Oslo i mars.

Jeg ber Dem tilgi at jeg bryr Dem med dette.

Med hjertelig hilsen.

Erbødigst

Adresse: Klostergata 45,
Trondheim.

Trondheim, den 28. januar 1953.

Landslaget for Bygde- og Byhistorie,
Herr dr. Lars Reinton.

Jeg takker for brev av 17. d. m. med tilbud om å skrive bolken om arkivkunnskap i Norsk lokalhistorisk handbok. Når det har gått noen dager før jeg svarte, er grunnen den at jeg først måtte rådføre meg med riksarkivar Steinnes om mitt framtidige arbeid i Riksarkivet.

Som De kanskje vet, har jeg hatt sjukepermisjon i nokså lang tid, men jeg hadde planer om å gå inn i posten min igjen over sommeren. Nå er jeg opptatt med et arbeid fra nord-norsk historie, og jeg tør ikke ta på meg noe annet i den tida jeg ennå har permisjon.

Så kom jeg til å tenke på at det kanskje gikk an å ta denne oppgaven som ordinært arbeid i Riksarkivet fra 1. september i år og utover. For meg ville det høve godt å få holde på med det om formiddagen - noe arbeid utenom kontortida kan jeg ikke rekne med å få gjort. Igår fikk jeg svar fra riksarkivar Steinnes. Han sier der at han gjerne er med på en slik ordning som den jeg her har nevnt.

Det kommer da an på om De kan vente så lenge med å få arbeidet satt i gang. Skal det gjøres grundig og samvittighetsfullt, vil vel ikke manuskriptet bli ferdig før jul. På den annen side skulle det være meg til god hjelp at jeg kjenner de fleste arkivene nokså godt. Bare i Statsarkivet i Bergen har jeg ikke vært, og dit hadde jeg ellers tenkt å ta meg en tur til våren.

Jeg vet ikke hva De synes om dette forslaget. Skulle De finne at det var tilfredsstillende for Landslaget og for Dem som redaktør, kunne det kanskje være tidsnok å drøfte arbeidsplanene når jeg kommer til Oslo i mars. Om pengespørsmålet måtte vel De og riksarkivaren komme til en ordning.

Erbdigst

Adr: Klostergata 45,
Trondheim.

Oslo, 25. januar 1953.

Kjære arkivar Kvit.

Jeg vil for min part gjerne vera med
på et de tek arbeidet med bokken om arkiv-
kunnskap i den lokalhistoriske handboken som
dykkar laglege arbeid ei tid utover nei de
teke til i Riksarkivet eller sømann. Det vil

kauskje vera best at de har noko anna arbeid
i. Men med det dykkjen er at de mi f'gja
som det høyr best for dykk sjolo. Du skjønner
eller kan vi tala naran mi de kjem til Oslo.

Med hjartleg helsing

Dykkar

Asgaut Steiness

Oslo, 29/1 53.
Drammensv. 42 b

Herr Alf Kiil.
Trondheim.

Mange takk for brev av 28 d.m.

Det gleder meg mykje at De på denne måten kan ta på
Dykk å skrive bandet om arkivkunnskap til Norsk lokalhistorisk
handbok.

Slik som tilhöva ligg til, er sikkert den ordning som
De gjer framlegg om den beste, når riksarkivaren går med på
ho. Når De kan konsentrere Dykk om oppgåva frå 1. september,
skulle det vera von om å få arbeidet ferdig like så tidleg som
når De skulle ta det ~~fram~~ ved sida av anna arbeid. Kan De
få arbeidet ferdig til jul, er vi nögde.

Eg går då ut frå at eg höyrer frå Dykk i mars til av-
tale av nærmare konferanse/ om detaljane.

Med vyrdsam helsing

Lars Reinbo

Oslo, 3/6 53.
Drammensv. 42 b

Herr Alf Kiil.

I brevet eg fekk frå Dykk i vinter seier De at De kanskje kom til Oslo i mars eingong, så vi da kunne få ein konferanse om ~~ny~~ handboka i lokalhistorie, Arkivkunnskap.

Eg torer med dette spørje om det er von til at De kjem til Oslo nokon gong före ferien? Eg blir i byen til dei fyrste dagane av Juli. Eg ville gjerne ha hatt ein konferanse med Dykk innan den tid. Det er mogeleg at eg i haust kjem til å reise utanlands.

Med vyrdsam helsing

Pers Rintou

Herr dr. Lars Reinton,

Drammensvegen 42 B,

O s l o .

Jeg hadde tenkt at jeg skulle kunne si at vi nå så smått var i gang med å renskrive manuskriptet, men ennå har ingen av damehe i statsarkivet fått en ledig stund, så jeg kunne sette en av dem til et slikt arbeid. Det pleier å være en forholdsvis stille tid før og etter jul, men i år ser det ikke ut til å bli noen stor nedgang i utskriftstinginger og annen post. Jeg håper det må bli litt bedre over jul, og da skal vi se å få gjort unna så mye som vi rekker. Dette betyr ikke at manuskriptet er ferdig, men jeg holder på med det, og jeg hadde tenkt at jeg skulle sende det til Dem etter hvert som de enkelte avsnitt blir ferdige.

Jeg har visst før skrevet mer enn nok om min dårlige helse, og skal ikke utdype emnet nærmere, men bare nevne at det siste året har vært det dårligste jeg har hatt, helsemessig sett.

Hvis det lykkes å få noen til å påta seg å skrive om Riksarkivet, vil jeg gjøre oppmerksom på at jeg har samlet en del stoff også om det - i den tiden jeg arbeidet der. Det vil jeg gjerne overlate til vedkommende, men jeg vil gjerne få overlevere det selv, for det vil sikkert vise seg at det krever nærmere forklaring.

Trondheim, 9. desember 1959.

Med hilsen

Dr. Lars Reinton

Husebygrenda 146

Smestad

~~Octo,~~

30/9 53.

~~TLF. 69-69-62~~

Heer Alf Kiil.

Adressa mi framover her blir
611 Hiron St., S. E
Minneapolis, Minnesota, U.S.A.

Skulle det vara nokor sarty gjörsmål a
leggje fram for meg, går det an a skrive til
meg hit. När de har fått min oversyn over
planen 3 måten a ta det på, ville 3 gjerne
fa' nya litt av det. 3 blir nemly brøly her
til i juni neste år. 3 eller går 3 ut for
at Skimmes vil gje gode råd, om det
trengst.

Her er ut framfra universitet her i Minne-
apolis. Forelesingane byrja no måndag den
28. 9. m. Det tiknar bra. Her er ei mengd
interessante same fore, 3 professorane 3 har høyrst
hittil, er opperlyge.

Med myrdsame helsing

Lars Reinton

Landslaget for
Bygde- og Byhistorie

Oslo, den 21. juni 1955.
Drammensv. 42 b

Herr statsarkivar Alf Kiil.
Trondheim.

Då eg i aller nærmaste framtid skal leggje fram års-
melding for styret i Landslaget til landsmötet i august, torer
eg be Dykk vera så elskverdig å sende meg ei melding om ar-
beidet med handboka i lokalhistorisk gransking (arkivkunnskap),
kva som er gjort og kor langt De er komen.

Vi må ha styremöte för styremedlemene spreidest for
ferien, difor ville eg setja stor pris på å få meldinga så og
seia pr. omgåande.

Med vyrdsam helsing

Cars Reinton

Trondheim, den 22. juni 1955.

Landslaget for Bygde- og Byhistorie,
herr dr. Lars Reinton,

O s l o .

Arbeidet med handbok i lokalhistorisk gransking - bolken om arkivkunnskap.

Forutsetningen for at jeg tok på meg dette arbeidet, var at det skulle være en del av mitt daglige arbeid som arkivar i Riksarkivet. Jeg tjenestgjorde der fra 1. sept. 1953 til 12. november 1954. Som jeg nevnte for Dem i samtale høsten 1954, fikk jeg ikke utført så mye som jeg gjerne skulle ønske. Det viste seg å være vanskeligere enn jeg hadde trodd, å skulle gå inn i regelmessig arbeid igjen etter seks års uvirksomhet. I de første månedene hadde jeg bare denne oppgaven for landslaget å sysle med, og akkurat i den tid var arbeidsevnen minst. Senere ble det jo noe bedre - tretthetsfølelsen ble ikke så utpreget lenger. Men da fikk jeg også andre oppgaver. Jeg var i fire måneder vikar for en av førstearkivarene og måtte i et par måneder overta inspeksjonen på lesesalen. Resultatet var at jeg, da jeg sluttet i Riksarkivet, ikke på langt nær var kommet så langt som jeg hadde regnet med å nå.

Jeg har gjennomgått de fleste av embetsarkivene i statsarkivene og de større arkivseriene i Riksarkivet før 1814, men alt er foreløpig i konsept, og jeg har ikke rukket å utarbeide noe eller å gi noe en endelig form. Etter at jeg overtok statsarkivarembetet i Trondheim 12. november ifjor, har det ikke vært mulig for meg å avse noen tid til arbeidet med handboka. Det skyldes ikke bare at det har vært mye nytt å sette seg inn i, men i like høy grad at det har vært ekstra mange vansker og et usedvanlig stort arbeidspress i min nye stilling. Jeg har imidlertid det håp at jeg til høsten skal få bedre arbeidsforhold, blant annet ved at jeg får bo i arkivbygningen og dermed høye til å arbeide også om ettermiddagene. Jeg vil da først og fremst legge vinn på å få bearbeidet de notater og konsepter jeg har, slik at de iallfall kan utnyttes av den som måtte fullføre arbeidet, om jeg skulle være nødt til å gi opp.

Med sørbødig hilsen

Oslo, 1/9 55.
Drammensv. 42 b

Herr statsarkivar Alf Kiil,
Trondheim.

Takk for meldinga om arbeidet med handboka i arkivkunnskap for lokalhistorikarar. Vi er sjølvsagt leide for at arbeidet ikkje er kome lenger, men skjönar godt dei vanskane De har hatt og at ovetakinga av det nye embetet måtte seinke. I dröftinga av års/meldinga frå styret på landsmötet i Landslaget i Tönsberg 13. og 14. august i år, vart det spurt om når ein kunne vente å få dette bandet, og det vart gjeve uttrykk for at ein venta svært på det. Eg svara at eg vona De kunne ta fatt på det igjen meir samanhangande i haust, og at vi kanskje ville få sjå resultat ut på vinteren eller på det nye året. Eg vonar då at det kan la seg gjera, og at vi höyrer frå Dykk når De har nytt å melde.

Med vyrdsam helsing

Lars Reinfor

Landslaget for
Bygde- og Byhistorie

Oslo, 7. juni 1956.
Drammensv. 42 b

Herr statsarkivar Alf Kiil,
Trondheim.

Eg tillet meg med dette å spørje om det er noko
nytt å melde om arbeidet med Handboka i lokalhistorisk gransk-
ing. Eg ville gjerne høyre frå Dykk om dette.

Vyrdsamt

Karl Reinert

Herr dr. philos Lars Reinton,

O s l o .

Om arbeidet med handbok i lokalhistorisk gransking er dessverre ikke mye positivt å melde. Embetsplikter og redusert arbeidsevne har dessverre gjort at det har stått i stampe. Jeg hadde håpet at jeg fra ifjor høst skulle ha fått noe lettere arbeidsforhold, men det har ikke slått til. Først til nyttår kunne jeg flytte inn i statsarkivet. Fra 1. januar har arkivaren her hatt et års permisjon for å skrive bygdebok. Dermed måtte jeg oppgi planene om å overføre noe av det arbeidet som til nå har hvilt på meg, til ham. Jeg hadde først en vikar i tre måneder - så fikk han også fri til bygdeboksarbeid. Senere har jeg hatt en ung mann, som foreløpig har hatt nok med å sette seg inn i forholdene her og å passe lesesalstjenesten.

Vi har ved Statsarkivet i Trondheim en korrespondanse som er langt større enn den Riksarkivet har, og når det gjelder utskrifter, er det ikke noe annet arkiv som har tilnærmelsesvis så mye å gjøre. Jeg kjenner forholdene i arkivverket så godt at jeg tør påstå at ingen av mine kolleger har en slik arbeidsmengde liggende på seg som den jeg daglig må stri med. Følgen er at jeg, når kontøptiden er over, ikke har krefter til overs til andre gjøremål. Jeg har liggende mye halvgjort arbeid, og jeg skjønner ikke for øyeblikket når jeg skal få stunder til å ta meg av noe av det. Jeg har kvidd meg litt meg litt for å søke permisjon så kort tid etter at jeg har vært borte fra mitt arbeid i seks år, og vanskelig vil det vel kanskje også være å få tjenestefritt, slik som forholdene her nå er. Men jeg kan ikke se hvordan jeg skal få utrettet noe hverken med dette oppdraget eller med alle mine mange andre, eldre oppdrag, uten å måtte søke permisjon.

Imidlertid har jeg nå forsøkt å gjennomføre den ordningen at jeg tar en halv time før kontortiden begynner, og den første halve timen av den ordinære arbeidstid til handboka. Jeg ville jo gjerne at det arbeidet som jeg fikk utført mens jeg var i Riksarkivet, iallfall skulle bli et brukbart grunnlag for en del av en framtidig handbok, og vil, når jeg er kommet så langt, være fullt villig, ja til og med glad over å kunne overlate det til en som har større krefter og bedre høve til å utføre arbeidet.

Trondheim, 25. juni 1956.

Deres ærbødige

Oslo, 16. jan. 1957.
Drammensv. 42 b

Herr statsarkivar Alf Kiil,
Trondheim.

Takk for melding om registreringa for fylkesløyvingane.

Eg tillet meg med dette å koma tilbake til arbeidet med handboka ^(om) arkiva og bruken av dei. Vi vonar at det går framover med arbeidet, om enn kanskje smått. Når vi no i Landslaget har gjennomført den eine merkesaka vår, Norsk lokalhistorisk institutt (som byrja verksemda si ved nyttår 1956), har vi tenkt å setja alt inn på å få gjennomført tiltaket med handboka og, så snart som råd.

Så vidt eg skjöna på brevet Dykkar frå i sumar (25. juni 1956) kunne De ikkje seia når De blir ferdig med dykkar arbeid med dette fyrste bandet. De vona å koma så langt at De kunne få ~~laggja~~ laga "et brukbart grunnlag for en del av en framtidig handbok". Det vonar vi og. Har De no så nokolunde oversyn over når De kan rekne ~~naå~~ å bli ferdig, så langt De kan koma?

Når eg spør om det no, så er det ikkje berre av interesse ~~for~~ for å sjå boka ferdig snart, men og av omsyn til den økonomiske ~~saka~~ sida av saka. Avtalen så lenge De var i RA. var ~~seks~~ fordelaktig. Vi er uvisse om korleis dei økonomiske vilkåra blir no etter at De overtok statsarkivarstillinga i Trondheim. Dersom det er mogeleg for Dykk, ville vi setja stor pris på alt på dette tidspunkt å få eit ~~påleg~~ ^{De trur} overslag over kva vi må betala ~~for~~ for Dykkar ~~arbeid~~ arbeid. Eg må nemleg eventuelt i god tid ta det opp med

Departementet, for å få löyvingar i år, dersom det er råd.

Vi vonar å høyre frå Dykk om dette med det fyrste, kanskje De og då kan seia så nokolunde når De trur De kan vera ferdig. Når vi skal leggja saka fram for Departementet, er det turvande å ha så nokolunde greie på det *og*.

Vi har fått ei bok av lektor Odd Vollan: "Den norske klippfiskhandels historie" (1956) til melding i "Heimen", ei bok som han visstnok skal få doktorgraden *på*. De ville utan tvil vera den rette til å melde boka. Kunne De trassi alle gjeremåla Dykkar tenkja Dykk å gjera det? Vi kan ikkje få plass for meldinga för i juni-nummeret i år, så De i tilfelle ville få 4 månader å gjera på, og om turvande litt til.

Med helsing

Lars Reinfor

Herr dr. philos. Lars Reinton,

O s l o .

De må unnskyldde at det har tatt så lang tid før jeg svarte på brevet fra Dem der De bad om melding om arbeidet med handboka i arkivkunnskap. ^{hvordan det gikk med}

Grunnen til at jeg ikke har svart før, er ^{nok} ~~ganske enkelt~~ den at jeg ikke har visst hva jeg skulle svare, og at jeg derfor ville vente og se om situasjonen skulle bli mere avklaret. Jeg har hatt en usedvanlig dårlig vinter, helsemessig sett. Selv om jeg ikke har vært borte fra arbeidet en eneste dag, har jeg heller ikke vært frisk en eneste dag. Jeg tok en PAS-kur i november-desember og var adskillig bedre i januar, men så fikk jeg et tilbakefall igjen. Nå har jeg på ny forsøkt en kur, som jeg for ~~så~~ så vidt ikke er ferdig med ennå. Jeg hadde håpet at den skulle ha hatt like god virkning som før, men det ser dessverre ikke ut til at midlet hjelper meg lenger. Skulle det ikke bli noen forandring til det bedre med det første, må det bli aktuelt med sykepermisjon. Jeg hverken tør eller kan gå på denne måten stort lenger.

Jeg hadde egentlig tenkt å søke permisjon uten lønn i noen tid - fra sommeren av - for å forsøke å få gjort ferdig noe av alt det jeg har liggende halvgjort. Litt tid måtte jeg vel da også ha avsatt til dette arbeid, og da kunne det kanskje ha blitt tale om økonomisk støtte. Nå er alt på det usisse. Jeg er lei for at jeg ikke kan gi annet svar enn dette.

Da jeg arbeidet i Riksarkivet, tok jeg først og fremst for meg arkivsakene i statsarkivene, ^{Jeg kjente dem best, og da jeg} ~~håde fordi det var disse sakene~~ ^{og kjente best, og fordi jeg} måtte regne med at jeg kunne bli nødt til å gå fra arbeidet.

når som helst, mente jeg det var klokest i første omgang å holde meg til de områder hvor jeg følte meg mest heime. Så usikkert som det er om jeg noen gang kommer over denne sykdommen, har spørsmålet meldt seg for meg om det ikke skulle være mulig^{i allfall} å få arbeidet med Riksarkivets arkivserier utført av andre. Skulle en ikke kunne få i stand en felles innsats fra flere av arkivarene i Riksarkivet, slik at hver enkelt skrev et avsnitt om det arkivet han kjente best. Arkivverket skulle da være interessert i at denne handboka kom ut. Så får jeg heller forsøke å bruke mine ringe krefter til å få ferdig avsnittet om statsarkivene, hvis ikke sykdom gjør det umulig.

Jeg må nok med det første ta meg en tur til Oslo til en grundig legeundersøkelse og vil vel da kunne si noe mer om hvordan framtidsutsiktene måtte fortone seg.

Jeg takker for tilbudet om å melde Odd Vollan: "Den norske klippfiskhandels historie", men jeg må nok dessverre erklære meg ute av stand til å påta meg oppdraget. For tiden er jeg bare glad for hver dag jeg makter det daglige arbeid i arkivet.

Dette brevet skriver jeg privat til Dem, og jeg så helst at det ~~ikke~~ ble behandlet som et privatbrev.

Med hilsen

Herr dr. Lars Reinton

Oslo

Til svar på Deres brev
28. mai d. a. til Statsarkivar
af Kiel skal jeg få opplyse
at han har ligget i en
håndnakkhet tvingebekendelse siden
3. mai og fremdeles er angeliggende
med feber.

Han ber meg skrive at han
ikke har kunnet få permisjon,
da det ikke har lyktes å skaffe
stedfortreder. Han har tværtimot,
~~også måttet~~ også sin arkivar
etter at han siste sommer og
høst hadde et lengre sykdoms-
måttel også sin arkivar til
Statsarkivkontoret i Tronhi.
Forholdene har derfor ^{desovener} gjort det
umulig for ham å gjøre noe
med det arbeidet som han skulle
utføre for landslaget.

Landslaget for
Bygde- og Byhistorie

Oslo, 28. mai 1958.
Drammensv. 42 b

Herr statsarkivar Alf Kiil,
Trondheim.

Tida er igjen komen då eg må be om å få ei melding frå Dykk om arbeidet med handboka i lokalhistorisk gransking, rettleiinga om statsarkiva og bruken av dei.

Vi skal ha landsmöte i Landslaget for Bygde- og Byhistorie i sumar, og onsdag den 11. juni skal vi ha styremöte, der eg skal leggje fram tre-årsmelding. Innan ei veker tid, eller seinast innan 10 dagar, må eg då ha meldinga frå Dykk. Eg vonar på at vi i sumar kan få endeleg manuskript frå Dykk.

Med venleg helsing

Pers Reinfore

LANDSLAGET
FOR BYGDE- OG BYHISTORIE
DRAMMENSVEGEN 42 B, OSLO
TLF. 55 19 16

OSLO 20/6 60.

Herr statsarkivar Kiil.

Trur De det er von om å få noko manuskript i haust?
Vi skal ha årsmøte/ neste år, og eg ville svært gjerne ha
noko konkret å vise til då.

God sumar!

Beste helsing

Cars Reinertson

og som skrædder sig lign op til Ansfield Boulevard. frilledt.
jeg ikke har indtænkt at møde nogen, i følge deres ord
af 17de November forrige Aar. ordbrødt
Hlem

næringsgrunnlaget nordpå derfor ble dårligere. (Finneskatt...) A.Brox har fremmet samme teori. (Berg og Torsken bygdebok, Tromsø 1965, s. 107). H.Nilsen har stått temmelig ensom med sin oppfatning som er at "fisket ble etter forholdene drevet med hell og ga lønnsomt utbytte". (Bergensernes handel..., s. 14)

Historikere som har studert utviklingen i andre strøk av landet der det også ble drevet tørrfiskproduksjon, har stort sett sluttet seg til de synsmåter som er referert. Det gjelder A.O.Johnsen (Kristiansunds historie I, Kristiansund N. 1949, s. 47f.) og N. de Seve (Molde bys historie I, Oslo 1962, s. 25) som begge har tatt utgangspunkt i prisutviklingen. J.Sandnes som har studert befolknings- og bosettingsutviklingen i Namdalen, mener imidlertid at det fant sted en sterk befolkningsvekst i ytre Namdalen i sisre halvdel av 1500-tallet. Han har tolket dette som et utslag av "en veldig sterk fremgang i fisket ... fra midt på 1500-t." (Namdalens ..., s. 301 f. og s. 318 ff.)

Vi har funnet at det i fiskeridistriktet Lofoten-Vesterålen fant sted en sterk befolkningsvekst i perioden 1521-67, og vi har gått imot teorien om avtakende fiske (Se s.). - Teorien at prisfallet skyldtes reformasjonens landevinninger og konkurranse fra klippfisktilvirkerne kan ikke gi noen uttømmende forklaring på fenomenet, for prisfallet satte inn i god tid før Luther hadde slått opp sine teser og før klippfisktilvirkingen hadde fått noe stort omfang. (Lunden, Hanseatene ...). Vi har først og fremst sett prisfallet som utslag av en tendens i tidens prisutvikling som bl.a. skyldtes økende befolkningspress. (Se s.). - Selve prisfallet var imidlertid et faktum som måtte få konsekvenser. Vår oppfatning er her at konsekvensene foreløpig lå på det sosiale og organisasjonsmessige plan, og at utviklingen her ble forsterket på grunn av endringene i handel og maktforhold etter reformasjonens innførelse.

- 100) Tiendelister fra 1660-årene (R.A.) viser at folk fra Lofoten-Vesterålen rodde vinterfisket i sitt område uavhengig av ledsagende jekt, mens fiskere langveis fra gjerne ble fulgt av jekt.